

Jokabide-kodeak egiteko gida

tratu^l on

BABESA eta TRATU ONA
Haurrentzako ingurune seguruei buruzko
prestakuntza, aholkularitza eta laguntza

PROTECCIÓN Y BUEN TRATO
Formación, asesoramiento y acompañamiento
en entornos seguros para la infancia

bidegintza
gizarte
ekimeneko
kooperatiba

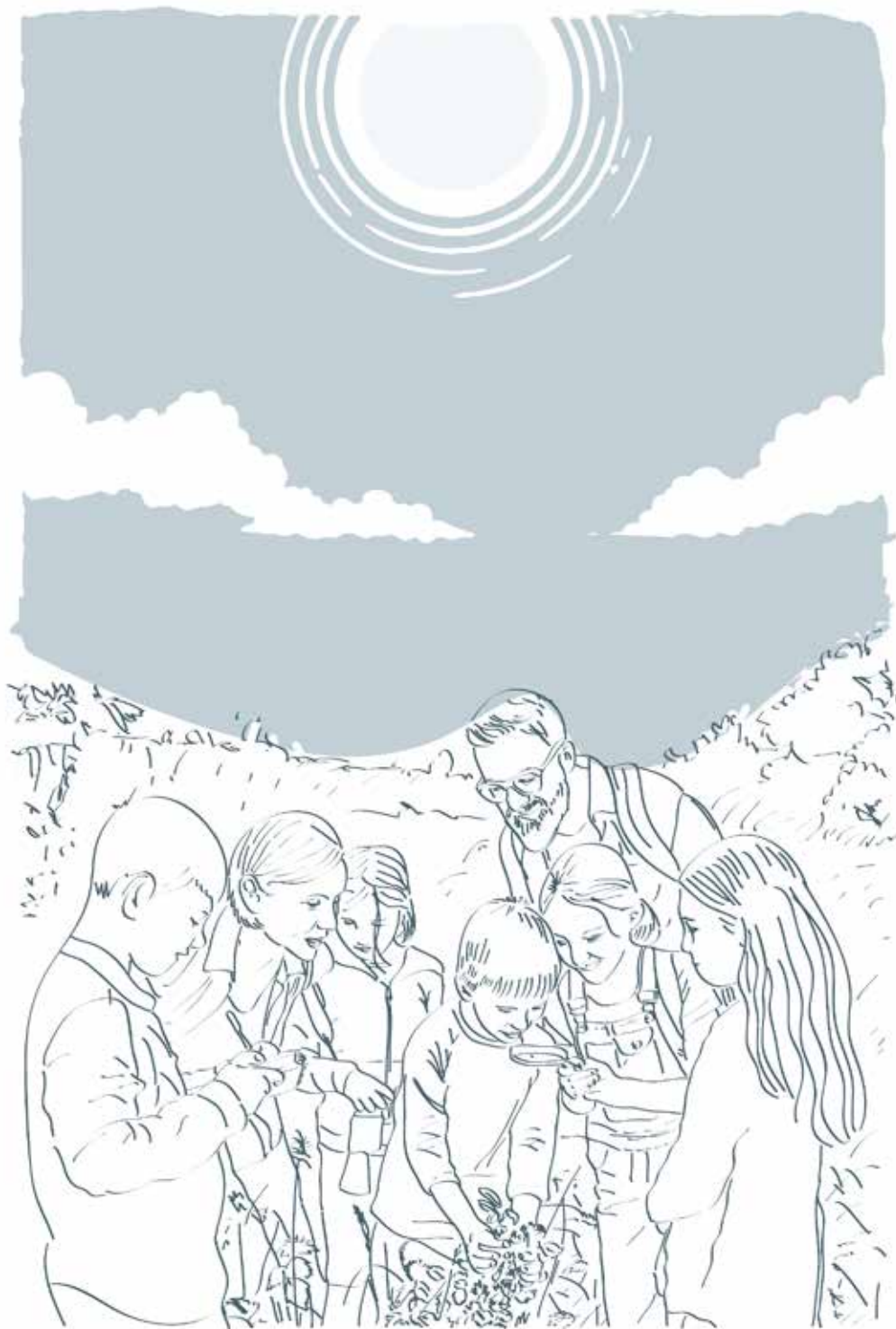
EDE
FUNDAZIOA

Bidegintza Kooperatiba - EDE Fundazioa
Bilbo, 2024

Laguntzailea

**Jokabide-kodeak
egiteko gida**

AURKIBIDEA

I.	SARRERA	5
II.	JOKABIDE-KODEETAN INPLIKATUTAKO KONTZEPTUAK: INDARKERIA, TRATU ONA ETA INGURUNE SEGURUAK	8
III.	JOKABIDE-KODEAK, HAURRAK ETA NERABEAK BABESTEKO POLITIKA BATEN BARRUAN	11
IV.	ZER DIREN JOKABIDE-KODEAK ETA HORIEN EDUKIAK	13
V.	NORI ERAGITEN DIETE JOKABIDE-KODEEK?	16
VI.	ZER HARTU BEHAR DUGU KONTUAN JOKABIDE-KODEAK DISEINATZERAKOAN?...18	
VII.	ZER DIMENTSIO IZAN BEHAR DITUZTE HAURTZAROARI LAGUNTZEKO JOKABIDE-KODEEK?	24
VIII.	JOKABIDE-KODEEN DISEINUAN ETA KONTRASTEAN PARTE HARTZEA.....	26
IX.	ZER GERTATZEN DA JOKABIDE-KODEAK BETETZEN EZ DIRENEAN?	27
X.	JOKABIDE-KODEAK ETA IKUSPEGI KOMUNITARIAREKIKO KOHERENTZIA.....	30
XI.	JOKABIDE-KODEAK LANTZEKO EREDU-TXANTILOIA	32
XII.	ONDORIOAK	34
XIII.	BIBLIOGRAFIA INTERESGARRIA	35

I. SARRERA.

EDE Fundazioa eta Bidegintza Cooperativa de Iniciativa Social haurrak, **nerabeak, gazteak eta familiak laguntzeko** ibilbide luzea duten bi gizarte-erakunde gara. Gainera, prozesu komunitarioak, prestakuntza eta aholkularitza sustatzen ditugu eragileentzat, eremu desberdinetako erakundeentzat eta administrazioentzat. Ibilbide horren barruan, haurrak eta nerabeak babesten espezializatu gara. Horren guztiaren ondorioz sortu zen **Tratuon proiektu** komuna, **sentsibilizazio-, diagnostiko-, prestakuntza- eta aholkularitza-ekintzetatik tratu oneko komunitateak sustatzeko.**

EDE Fundazioak eta Bidegintza Kooperatibak bat egiten dute **Haur eta Nerabeentzako Indarkeriaren aurkako Euskal Estrategiarekin**. Horrela, Tratuon-en ekintza-esparruaren barruan, horri buruzko ezagutza kudeatzen eta zabaltzen laguntzea dago, bai eta haur eta nerabeentzako ingurune seguruak indartzen **lagunduko duen material didaktikoa egitea eta zabaltzea ere**. Helburu horrekin, hainbat sare, plataforma, erakunde eta administrazioekin lankidetzan dihardugu. Kasu honetan, gida bat aurkezten dugu, Eusko Jaurlaritzaren laguntzarekin babesteko eta tratu ona emateko barne-politiken barruan jokabide-kodea diseinatu, martxan jarri eta baloratzeko. Gida honekin batera gaiari buruzko webinar bat dago.

Aurkezten dugun materialak hainbat gako ditu:

1- Erkidego-dimentsioa.

Gida honen helburua da sarean eta komunitatean lan egitea haurrak eta nerabeak babestearen arloan, eta horretarako **baliabideak partekatzea, kontrastatzea eta sortzea**. Hori guztia Tratuonek bere babes-politikak lantzen dituzten erakundeei laguntzean jasotako gogoetetatik abiatuta, bai eta haur eta gazteek hainbat jarduera eta forotan egin dituen eta jokabide-kodeekin korrelazioan dauden ekarpenekin ere.

2- Haurrak eta nerabeak babesteari buruzko arau-esparruekiko eta nazioarteko gomendioekiko koherentzia.

- **ODS 2030 Agendak**, bere 16.2 helburuan, haurren eta nerabeen aurkako indarkeria-mota guztiak amaitzearen alde egiten du, eta Haurrak eta Nerabeak Indarkeriatik Babesteko 2021eko Lege Organikoak (**LOPIVI**), dagokion estrategiarekin batera, ingurune seguruak sortzeko, antolamendu-kultura babesleak indartzeko eta ingurune seguruak sortzean haur eta nerabeei laguntzen dieten pertsona guztiei eskubideen eta tratu onaren arloko prestakuntza bultzatzeko beharra planteatzen du.

5

Haurren kontrako Indarkeriaren aurkako Euskal Estrategiak honako hauek planteatzen ditu: haur eta nerabeei laguntzen dieten pertsonak sentsibilizatzeko, prestatzeko eta gaitzeko beharra, ekimen berritzaileak sustatzea eta jardunbide egokiak zabaltzea, eta sareko lana egitea ardatzetako hainbat puntutan. (1.4, 2.3, 2.4, 3.8, 4.3, besteak beste) Kontuan hartu dira diziplinarteko lana, lan komunitarioa, gurasotasuna sustatzea eta haur eta nerabeen gaikuntza. **Euskal Autonomia Erkidegoko Haur eta Nerabeen Legeak** aurreko puntu guztiak jasotzen ditu bere printzipioetan eta artikuluetan.

Aurkezten dugun gida aurreko esparruekin bat dator, eta helburu horien alde lan egiten laguntzen duen ekintza da.

3- KALITATE ikuspegia haurrei eta nerabeei laguntzean.

Gida honek nabarmendu nahi du haurrei eta nerabeei ingurune seguruetan laguntzea, eskubideen eta tratu onaren ikuspegitik, **kalitate-, justizia- eta segurtasun-apustua** dela gizarte-balioak lehenesten dituzten eta indarrean dauden esparruak errespetatzen dituzten komunitate, eragile eta erakunde guztientzat.

Segurtasun afektiboa da haur eta nerabeen **garapen integralerako oinarria**. Horregatik, gure testuingurua seguru bada lagungarria izango da heldutasun-maila lortzeko, gaitasunak finkatzeko eta hezkuntza, eskola, kirol, aisialdi, osasun eta abarreko etekinen aurrerapenerako.

Hortik, gida honen ardatz nagusia haur eta nerabeen segurtasuna bilatzea da. Baita **erakunde eta agenteen segurtasuna ere**.

4- Ingurune seguruak sortzeko haur eta nerabeen ekarpenak sartzeko konpromisoa.

Adingabeekin egoten gara egunero, gizarte- eta hezkuntza-laguntzako prozesuetan. Halaber, tratu onarekin eta babesarekin lotutako kanpainen, tailerren, haurtzaroko kontseiluen, entzuteko taldeen, ekintza espezifikoek eta abarren bidez. Gainera, haur eta nerabeei laguntzen dioten beste erakunde eta baliabide batzuekin sareak eta aliantzak osatzen ditugu.

Haurren eta nerabeen **parte-hartzea** Haurren Eskubideen Konbentzioaren printzipiotzat eta edozein testuinguru segururen zeharkako helburutzat hartzen dugu. Hortik, planteatu nahi dugu nola haur eta nerabeek parte hartu, kontrastatu, ekarpenak egin, ebaluatu eta pentsamendu kritikoa izan dezaketen helduen egiteari buruz, aldaketak sortuz tratu hobea lortzeko. Horrela, gidan leku garrantzitsua emango zaio haur eta nerabeen parte-hartzeari, zeharka.

OHARRA. Azkenik, nabarmendu behar da gida hau edozein erakundek bere jokabide-kodea egiteko egin beharko lituzkeen oinarrizko galdera, parametro eta gogoetetan oinarritzen dela. Baina ez gauza isolatu gisa, baizik eta antolamendu-kultura babeslearen, babes-politikaren eta horri buruzko ekintza-planaren hedapenaren barruan, betiere ikuspegi komunitario batekin.

II. JOKABIDE-KODEETAN INPLIKATUTAKO KONTZEPTUAK: INDARKERIA, TRATU ONA ETA INGURUNE SEGUURUAK.

Jokabide-kodeak gure espazioak haur eta nerabeentzako **ingurune seguru** gisa indartzeko, **indarkeriaren** aurrean babesteko eta **tratu onetik** abiatuta laguntza garatzeko erabiltzen ditugun tresna bat dira.

Beraz, jokabide-kodeetan sartu aurretik, argi izan behar dugu kontzeptu horien atzean zer dagoen. Horretarako, erakundeetan lan egin beharko dugu, zuzendaritza-taldeekin, zuzendaritza-organoekin, eragileekin, kontratatutako langileekin, boluntarioekin edo praktiketan daudenekin. Baita haur eta nerabeekin eta haien familiekin ere. Horri heltzea babesaren alde lan egitea da, bai eta jokabide-kodeak **ulertzea, lerrokatzea, eguneratzea eta motibatzea** erraztuko duen lehen esparrua sortzea ere.

Hasteko, galdera batzuk egin ditzakegu:

- Ezagutzen al dugu erakundean **indarkeriaren kontzeptu zabala**? Zer elementu ditu?
- Gure laguntzatik kanpo dauden zeharkako **indarkeria “normalizatuei”** buruz hausnartu al dugu?
- Zer dakigu **indarkeria estrukturalari eta instituzionalari** buruz? Konturatu gabe indartzen dugu? Zer egin dezakegu birbiktimizazioak saihesteko, adibidez?
- Zer **eredu pedagogiko**, komunikazio-estilo, diziplina-modalitate, emozioak kudeatzeko modu, afektibitatearen erabilera eta gatazken lanketa egiten ditugu? Tratu ona al da beti?
- Zer **elementu ditu ingurune seguru batek**? Ezagutzen al ditugu inplikaturako elementuak?
- Nola jasotzen dugu **haur eta nerabeek ingurune seguruari buruz duten ikuspegia**?

INDARKERIA prozesuaren elementuak **kaltea, botere-abusua eta forma anitzeko adierazpena** dira. Osagai horiek ezagutzea eta aztertzea beharrezkoa izango da tratu ona ematen laguntzeko.

LOPIViren arabera, indarkeria da *“adingabeei beren eskubideak eta ongizatea kentzen dien ekintza, ez-egite edo tratu zabar oro, baldin eta garapen fisiko, psikiko edo sozial ordenatua mehatxatzen edo oztopatzen badu, edozein dela ere egiteko modua eta bitartekoa, informazioaren eta komunikazioaren teknologien bidez egindakoa barne, bereziki indarkeria digitala”*.

Eta forma desberdinak har ditzake, ardatz ezberdinen arabera:

FORMA	PERTSONAK	KONTZIENTZIA
- Fisikoa - Emozionala - Zabarkeriarengatik - Sexuala - Online - Offline - Beste batzuk	- Pertsonen artekoa - Estructural-Instituzional	- Zuzena-agerikoa - Zeharkakoa eta kamuflatua

TRATU ONA ere LOPIVIk definitzen du: *“Tratu ona da haurren eta nerabeen oinarrizko eskubideak errespetatuz elkarrekiko errespetuaren, gizakiaren duintasunaren, bizikidetzak demokratikoaren, gatazken konponbide baketsuaren, legearen babes berdinen, aukera-berdintasunaren eta haurren eta nerabeen diskriminazioaren debekuaren printzipioak aktiboki sustatzen dituen”.*

Definizio hori gure laguntzara nola bideratzen eta eramaten dugun berrikusi ahal izango dugu, tratu onetik abiatuta elkarrekintzak eta harremanak ezarriz.

HAUSNARKETA: Badakigu *“ezin dela indarkeria erabili horretarako aukerarik ematen ez duen ingurune batean, ezta hori ahalbidetzen ez duen ingurune batean tratu ona izatea ere”*, eta horrek argi izan behar dugun kontzeptu honetara garamatza: *ingurune segurua*.

9

INGURUNE SEGURUA

honela ere definitzen du LOPIVIk: *“haurren eskubideak errespetatzen dituena eta ingurune babesgarri fisiko, psikologiko eta soziala sustatzen duena, ingurune digitala barne”*

Segurtasuna sentitzea korrelazioan dago ondorengo grafikoan agertzen diren premia eta elementu intrintsekoak betetzearekin:

Elementu horien barruan, indarkeriarik eza da horietako bat, eta faktore gehiago aztertu beharko ditugu, benetan testuinguru seguruak sortu nahi baditugu.

Parametro horiek gure ingurunera nola eraman ikusiko dugu, hainbat dimentsiotan, hala nola:

SEGURTASUNA ESPAZIO FISIKOAN
SEGURTASUNA HAURRAK ETA NERABEAK LAGUNTZEKO MODUAN-PERTSONEN GAITASUNAK
SEGURTASUNA ERAKUNDE-KULTURAN, ZENBAIT GAITASUNEKIN- BABES-POLITIKA

III. JOKABIDE-KODEAK, HAURRAK ETA NERABEAK BABESTEKO POLITIKA BATEN BARRUAN.

Haurrak eta nerabeak babesteko politikak dokumentu bat dira, erakundeak haurrei eta nerabeei tratu ona emateko konpromiso sakona duena eta horretarako lan-plana errazten duena.

Jokabide-kodea erakundearen **politika horren barruan txertatutako baliabide bat** da, indarkeriaren prebentzioan, detekzioan eta aurrean esku hartzen lagunduko diguna.

Erakunde batean babes-politikak garatzeko hainbat eredu daude. Desberdintasun batzuekin, baina guztiek gako berberak hartzen dituzte kontuan.

Haurrak eta nerabeak babesteko eta tratu ona emateko politiken gure ereduak

ANTOLAKUNTZA-KULTURA	GAITASUN PROFESIONALAK	HAURREN ETA NERABEEN PARTE-HARTZEA	ERAKUNDEAREN PROZEDURAK ETA TRESNAK
Posizionamendu ideologikoa Kontzeptu-esparrua - Indarkeria - Babesa - Tratu ona - Ingurune segurua Erakundearen testuingurua eta beharrak Lege-esparrua Erakundeko rolak eta erantzukizunak - Gobernu-organoa - Babes-arduraduna - Babes-ekipoa/Batzordea Ingurunearekiko eta beste eragile batzuekiko rolak eta erantzukizunak	Arau-esparrua ezagutzea Antzematea eta bideratzea Haur eta nerabeei tratu ona emateko berezko gaitasunak - Afektibitatea - Emozioen kudeaketa (pertsonala eta pertsonen artean) - Diziiplina positiboa - Gatazken eraldaketa - Autozainketa eta estresaren kudeaketa - Trauma teoriaren aplikazioa Haur eta nerabeen arteko Tratu Ona sustatzeko gaitasunak - Erresilientzia: - Hezkuntza emozionala - Gizarte-trebetasunak - Hezkuntza, Bizikidetzeta eta Gatazken Eraldaketa - Nork bere burua zaintzeko hezkuntza - Indarkeriaren prebentzioa - Sarea eta elkartzasuna Sareko lana eta lan komunitarioa Autozainketa eta estresaren kudeaketa	Entzutea Parte hartzea - Hezkuntza-proiektua/-prozesua - Jarduerak diseinatzea, gauzatzea eta ebaluatzea - Organizazioaren planak eta ekintzak - Komunitatearen proiektuak eta ekimenak Protagonismoa Salaketa-kanalak Parte-hartze mailak Aniztasunarekiko eta aukera-berdintasunarekiko arreta	Arriskuen mapak eta arriskuen prebentziorako planak Langileen hautaketa (harrera eta ebaluazioa) Jokabide-kodeak Protokoloak (diseinua eta ebaluazioa) Prestakuntza-planak Babes-erreferenteak Parte-hartze estandarrak Zainketa-autozainketarako gidak Jazarpenaren aurkako gidak eta protokoloak, berdintasuna... Datuen babesa eta tratamendua (LOPD) Komunikazio-plana (eskuliburua eta errespetuzko hedapena) Giza baliabideen eta tratu onaren lidergo-ereduak eta politikak Beste eragile, familia, bazkide, hornitzaile eta abarrekin lan egiteko eta lankidetzan aritzeko ereduak. Ikuspegi globala eta diziiplina anitzekoa duten lan-planak
INGURUNEAREN AZTERKETA	GARAPEN KOMUNITARIO		
Fisikoa - Irisgarritasuna - Kokapena - Istripuen aurkakoak - Teknologia segurua - Jasagarritasuna Emozionala - Zabalera-Tenperatura-Argia - Natura- Musika-Jokoa- - Animaliak - Janaria - Dekorazioa - Espazioak bereiztea	- Beste eragile batzuekiko konexioa eta sareko lana - Komunitateko eragileekin foroetan parte hartzea - Komunitateari/Sistemari begirada eta ekarpena - Laguntzea, sinergiak batzea, indarrak... - Diziiplina anitzekoa eta diziiplina artekoak eraikitzea		

Haurrak eta nerabeak babesteko eta tratu ona emateko politika sortzen, kontrastatzen, komunikatzen, zabaltzen eta eguneratzen doan konpromisoa da. Erakundeei laguntzean jasotakoaren arabera, hauek dira egin eta erantzun daitezkeen galderetako batzuk:

- Haurrak babesteko politikarik ba al dugu? Derrigorrezkoa da? "Nahitaezkotasunetik" haratago, haren premian eta egokitasunean sinesten dugu?
- Nork bultzatuko du?
- Nola egiten dugu eredu batzuetatik haratago "gure identitate-errealitatera egokitua" eta, aldi berean, "baliozkoa eta eraginkorra" izan dadin?
- Zer neurritan laguntzen digu kanpoko laguntza bat izateak kontuan hartu ez ditugun alderdien gaineko "begirada" bat izateko?
- Ba al dugu gure erakundean indarkeria prebenitzen eta detektatzen lagunduko digun tresnarik?
- Nola sor ditzakegu arriskuen prebentziorako mapak eta planak jarduera konplexua, anitza edo zabala denean?
- Zer hartu behar dugu kontuan kontratatutako langileak hautatzeko prozesuetan? Eta noiz dira boluntarioak?
- Gure erakundea osatzen duten pertsona guztiek argi al dute gure antolaketa-kultura indarkeriari dagokionez? Gaituta daude? Estandar komunak ditugu? Jokabide-kodea jarraituko dute?
- Zer da babes-ordezkari bat? Eduki behar al dugu? Eta federazio bat edo tokiko administrazio bat bagara?

IV. ZER DIRA JOKABIDE-KODEAK.

Haurren eta Nerabeen aurkako Indarkeria Desagerrarazteko Estrategiaren arabera (LOPIViren osagarria), jokabide-kodea honako hau da: **"haur eta nerabeekin harremanak izatean izan behar diren portaerak jasotzen dituen dokumentua, baita saihestu behar diren jokabide kaltegarriak ere.** *Haurrak eta nerabeak artatzen dituzten erakunde guztiek eduki behar dute dokumentu hori, eta profesional guztiek sinatu behar dute. Horrela, dokumentuan deskribatzen diren arauak edo portaera-estiloak betetzeko konpromisoa hartzen dute "*

Definizio horretatik abiatuta, jokabide-kodeen edukietako eta ezaugarrietako batzuk aurkituko ditugu:

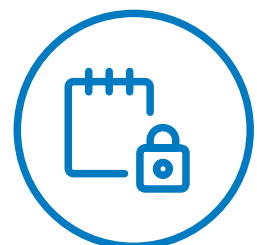
- IDATZIZKO DOKUMENTU bat dira.

Jokabide-kodea erakundeak haurrak eta nerabeak babesteko erabiltzen dituen **printzipio, balio eta estandar etikoen idatzizko adierazpen formala da**, eta hori modu formalean jasota edukitzeak horien ulermen kolektiboa ematen digu.

Gainera, **portaera egokiak eta desagokiak ezagutzen laguntzen digu, eta laguntza eta orientazioa ematen** dizkie gure langileei jokabide-jarraibideak zein izan behar diren jakiteko. Horrek erraztu egiten du erabakiak hartzea eta jokabide profesional hobea izatea.

Jokabide-kodeak lantzeak **gure helburuei eta gure nortasunari buruzko sentimendu partekatua sortzen du**. Era berean, sinesgarritasuna, konfiantza eta kontuak ematea indartuz.

Indarrean dagoen legeria kontuan hartuta, jokabide-kode batek segurtasunez, etikoki eta koherentziaz jokatzen du. Beraz, jokabide-kodea izatea eskatzen zaien erakunde eta entitateek dokumentu bat izan beharko dute, profesional bakoitzak entregatu eta sinatu beharreko kopiekin. Behar bezala sinatu eta **gorde beharko dira, Datuak Babesteko Legea errespetatuz**, pertsona horien izen-abizenak, NANA eta beste identifikazio batzuk agertu ahal izango baitira.

- Arauak edo portaera-estiloak ekar ditzaketen PORTAERAK jasotzen dituzte.

Jokabide-kodeak erakundeko kideengandik espero den portaera ezartzen duen dokumentua dira, eta balioak berrestea eta indartzea ahalbidetzen duen portaera definitzen laguntzen dute, kalitatetik, ekitatetik, profesionaltasunetik eta giza zentzuaren maila altutik abiatuta.

Illo horretan, **jokabide zehatzak eta arau modukoak idazten** diren heinean, errazagoa izango da jarraitu edo saihestu beharreko jokabideak identifikatzea pertsonentzat. Batzuetan, testu luzeegiak saihesteko edo portaerak kategorien arabera biltzeko, jokabide-multzoen epigrafe orokorrak sortu ahal izango dira. Nolanahi ere, dela jokabide-kodean edo eranskinetan jarritako **adibideen bidez, dela kontrasteen edo beharrezko prestakuntza-prozesuen bidez**, zertaz ari garen zehazki argitu beharko da, bai eta horren zentzua ere, eta dauden zalantzak argituko dira.

- HAUR ETA NERABEEKIKO PORTAEREI buruzkoak dira.

Gida honetan aipatzen ditugun jokabide-kodeak helduek haur eta nerabeak laguntzeari buruzkoak dira. Horrek ez du baztertzen erakundean beste kode batzuk egotea. Adibidez, ikaskide helduen artean, gurasoekin, haur eta nerabeen artean, erakunde laguntzaileekin...

Izan ere, gogoratu behar da haurrei eta nerabeei segurtasuna emateko errespetuzko ereduak behar direla laguntzen dieten langileen, familien, agenteen, komunitateko beste haur eta nerabeen batzuen eta abarren artean.

14

- JARRAITU eta SAIHESTU beharreko portaerak.

Banaketa bat dago jokabide-kodeen ezarpenean.

- **Adingabeekin JARRAITU** beharreko jokabideak. Ongizatea dakartenak, indarkeriarik eza dakartenak eta Haurren eta Nerabeen Eskubideen Konbentzioaren printzipio eta edukiekin bat datozenak.
- **Haur eta nerabeekin SAIHESTU** beharreko jokabideak. Indarkeriara eta ongizaterik gabeko esparruetara daramatenak, haurren eta nerabeen eskubideak urratzen dituztenak.

Zatiketa horren atzean sakoneko dimentsio sakon bat dago, "bloke" baten eta bestearen jokabideak ulertzen eta testuinguruan jartzen lagunduko diguna.

Batzuetan, babesgabetasun- edo indarkeria-arriskuko faktoreak murrizteko eta babes-faktoreak areagotzeko zerbitzura egongo diren **ZUHURTZIAZKO** portaerak ezarri behar izaten dira.

Halaber, ikusiko dugu, batzuetan, jokabide-kodearen alderdien eta hezkuntza-beharrak, -egoerak edo -helburuak konpontzeko planteamendu batzuen arteko "**talkei**" buruz eztabaidatu ahal izango dugula adingabeekin, edo erakundearen funtzionamenduarekin edo egitura- eta erakunde-dinamikarekin. Horri helduz, ustezko talka hori askatuko dugu, ikuspegi babesletik kontzientzia hartuko dugu, premia edo egoera batzuen alternatibak bilatuko ditugu... Kontuan hartuta jokabide-kodeek inplizituki dutela haurrak

eta nerabeak babesteko begirada beste gai batzuen aurrean, eta interes gorena eta haurren eskubideekiko errespetua izango direla beti helburua.

- Erakundeko profesional guztiek SINATUTAKO dokumentu bat, KONPROMISO

Jokabide-kodea ez da pertsona bakoitzak atxikitzea edo ez atxikitzea aukeratzen duen kontua. Ezin da zati batzuei atxiki eta beste batzuei ez. Ez da ahoz bakarrik eman daitekeen konpromisoa. Idatziz sinatu behar da. Interesgarria eta beharrezkoa izango da sentsibilizazio-, kontraste- eta prestakuntza-prozesuak egitea, pertsonak senti dezaten **garrantzitsua, beharrezkoa, justifikatua, ulergarria, identitarioa... dela, eta adingabeak ez ezik, haiek ere babesteko bidea dela.**

V. NORI ERAGITEN DIETE JOKABIDE-KODEEK?

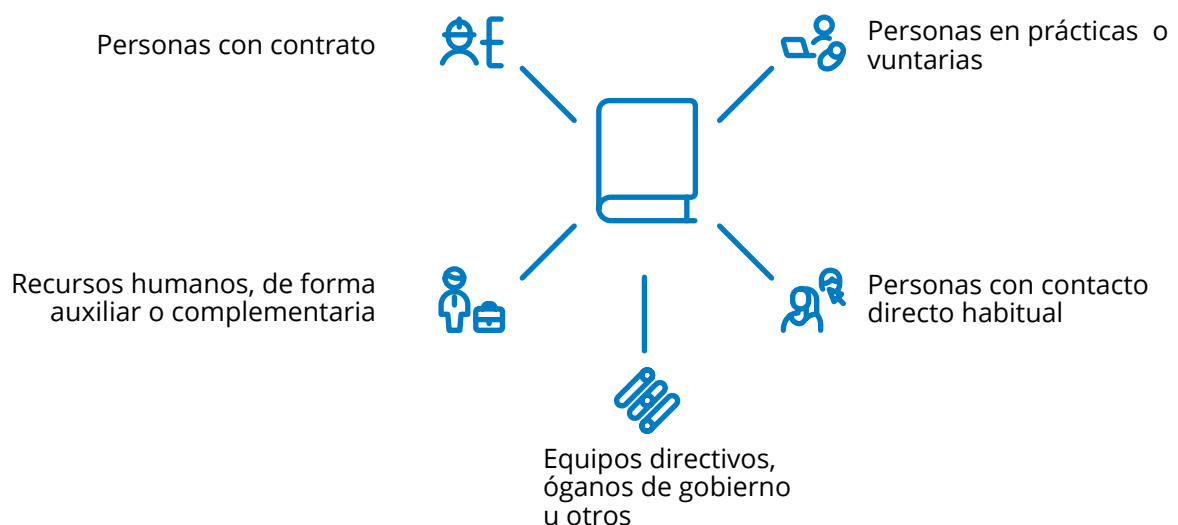
Jokabide-kodeak haurrak eta nerabeak babesteko eta haiei tratu ona emateko **gure politikaren irismen bera izango du.**

Printzipioz, jokabide-kodea haurrei eta nerabeei laguntzen dien erakunde batekin lotura duen **edozein pertsonari zuzenduta dago**, eta bereziki garrantzitsua da normalean lan egiten dutenentzat edo haur eta nerabeekin harremanetan daudenentzat.

Erakundearen, jarduera edo programa motaren, haur eta nerabeei laguntzeko modalitatearen, esku-hartzearen rolen, ekintza-espazio propioen edo beste figura batzuekin partekatutakoen arabera... **jokabide-kodearen zehaztapen edo beste bertsio batzuk egiteko beharra ikusi ahal izango dugu**, errealitatera egokitzeko.

Nolanahi ere, haurrei eta nerabeei laguntzen dien erakundean tratu ona emateko konpromisoak honako hauetan egon behar du presente:

- **Lan-kontratua duten pertsonak, praktikan** daudenak edo **boluntarioak.**
- Haur eta nerabeekin **ohiko harreman zuzena** duten langileak.
- Haur eta nerabeekin **zuzeneko edo zeharkako esku-hartzeren** bat egiten duten pertsonak.
- Adingabeekin egiten diren jarduerak, programak edo espazioak **modu osagarrian edo osagarrian laguntzen dituzten** giza baliabideak.
- **Zuzendaritza-taldeetako** langileak, **gobernu-organoak** edo **bestelakoak.**

Uneren batean gure erakundea bisitatzen badute, oinarrizko baldintzak ezarri ahal izango ditugu, bisitariak haurren aurrean errespetuz eta babesez jokatzeko. Gauza bera erakunde laguntzaileekin, lankidetzaz-hitzarmenaren barruan funtzionatzeko dugun jokabide-kodeei buruzko gaiak partekatu eta jorratu beharko ditugun jardueretan (baita beste alderdi batzuk ere, hala nola arrisku-mapak egitea, jarraitu beharreko protokoloak, jardueraren erantzukizunaren titulartasuna...). Hainbat zentzutan erakunde finantzatzaileekin ere, txostenak, memoriak eta abar egitean sartu beharreko materialari edo edukiei dagokiena barne. Etapa horrekin lotutako alderdietan ere trebatzen den erakundea bagara, bertaratutako pertsonak haurrei eta nerabeei buruzko hausnarketak eta gogoetak errespetuz egiten dituztela zainduko dugu.

Beraz, jokabide-kodea gure erakundeko kide diren pertsona guztiek ezagutu, ulertu eta onartu beharko lukete.

Langileek (boluntarioak, kontratatutak edo praktiketan daudenak) konpromisoa onartu behar dute dokumentua sinatuz, eta jakin behar dute konpromisoa betetzen laguntzeko betebeharra dutela, eta jakinarazi behar dute betetzen ez dela badakiten ala ez.

APUNTE Kontuan izan behar dugu, batzuetan, **adingabeek -helduen gainbegiratze eta presentziarekin- laguntzen** dietela beste adingabe batzuei boluntariora-programetan, ikaskuntza-zerbitzuetan, auzolandegietan... eta jokabide-kodeak errealitate hori ere kontuan hartu beharko lukeela, eta haiek ezagutu eta bete beharko luketela.

Eta, batzuetan, **pertsona helduek adingabeekin partekatzen dute boluntariora- edo zeregin-eremua maila berean**. Kasu honetan, nahiz eta adingabearen funtzioak eta zereginak pertsona heldu baten antzekoak izan, adingabe gisa babestu behar da eta haiekin daudenei jokabide-kodea onartzeko eskatu behar zaie.

VI. ZER HARTU BEHAR DUGU KONTUAN JOKABIDE-KODEAK DISEINATZERAKOAN?

EZ DA GEHIEGI LUZATU BEHAR.

Gomendagarriena da jokabide-kodeak **oso luzeak ez izatea**, bistaratzea, irakurtzea eta gogoraraztea errazteko.

Hala adierazi dute, hasiera batean, jokabide-kodeak abian jarri dituzten erakundeek ere. Hori horrela izanik, jokabide-kodeak sinatzen eta haietaz jabetzen diren pertsonak, **askotan, argibideak, adibideak, zehaztapenak, gehigarriak... eskatzen dituzte**, segurtasuna emateko edo zalantzak argitzeko. Hori ikusten da babes-delegatuekin, zuzendaritza-taldeekin eta eragileekin izandako elkarrizketetan. Hortik, bertsio zabalagoa egiteko aukera dago, adibideak eta zehaztapenak dituzten eranskinak gehitzeko aukera, formazio iraunkorrak ahalbidetzeko aukera...

HIZKUNTZA ERRAZA ETA ZAINDUA ERABILI BEHAR DA

Jokabide-kodeek hizkuntza erraza, egokitua eta hurbila izan behar dute, kode horiekin konprometituta dauden pertsonak uler dezaten. Honako alderdi hauek har ditzakegu kontuan:

- Oro har, **“irakurketa errazaren”** ikuspegi pedagogikoa sartzea.
- **Beharrezkoak diren hizkuntzekin bertsioak** egitea, askotariko **gaitasunetara egokituta eta formatu irisgarrietan.**
- **Irudiak, piktogramak, grafikoak eta erraz ikusteko beharrezkoak** diren bestelako elementuak gehitzea.
- **Berdintasunezko eta errespetuzko hizkuntza** zaintzea.

Komeni da, aurkezteko eta azaltzeko orduan, ulermena bermatzea eta zalantza sortzen duten gaiak edo azalpenaren beharra sortzen dutenak **kontuan hartzea, aldaketa edo eguneratze egokiak** egin ahal izateko.

Gainera, jokabide-kodeak ez dira helduen kontua soilik. **Bertsio “lagunkoia” ere egin dezakegu, laguntzen ditugun adingabeek** tratu ona emateko konpromisoa ezagutu eta kontrastatu dezaten. Baita beste haur eta nerabe batzuei lagun diezaieketen adingabeentzat ere. Gainera, formatua egokitzeko iradokizunak eta ekarpenak egitera gonbidatu ditzakegu.

KONTRASTATZEA.

Jokabide-kodeak lantzea, babeseko eta tratu oneko gainerako politikarekin batera, ez da luzatu behar (inoiz amaitzen ez delako sentsazioa eman dezake). Babes-delegatuak bultza dezake, bere babes-taldearekin, zuzendaritza-taldearekin, giza baliabideetako taldearekin...

Aurreko bi premisa horiek, hala ere, ezin dute geldiarazi erakundeko beste **pertsona batzuekin edo entitatearekin zerikusia dutenekin jokabide-kodea eraiki eta kontrastatzeko aukera**. Horien artean, adibidez:

- Haur eta nerabeei laguntzen dioten pertsonak.
- Esku-hartze desberdinak egiten dituzten erakundeko beste pertsona batzuk.
- Laguntzen dituzten haur eta nerabeak (ideia hori hurrengo puntu batean hedatuko dugu).
- Laguntzen dituzten haur eta nerabeak, gurasoak eta legezko tutoreak.
- Prozesu horretan dauden edo dagoeneko prozesua egin duten komunitateko beste erakunde eta eragile batzuk.
- Pertsona espezializatuak edo adituak, aholkularitzen, ikuskapenen eta abarren bidez.

Kontraste hori babes-delegatuak (eta bere ekipoak) bultzatu ahal izango du kodea diseinatzeko, zehazteko, berrikusteko, ebaluatzeko eta berriz eguneratzeko uneetan. Informazio-oharren, galdetegien, topaketen, eztabaida-taldean, entzuteko taldeen... eta beste formula batzuen bidez egin ahal izango da.

ERAKUNDEAREN AZKEN ERANTZUKIZUNAREKIN.

Jokabide-kodea erakundearen **babes-kulturatik** abiatu behar da. **Gure balioak, misioa eta antolaketa erakunde gisa** dugun ikuspegia islatu beharko ditu, haurren eta nerabeen **eskubideen defentsarekin bat etorritz**.

Plana egiteko, kontuan izan beharko ditugu egiten ditugun jarduera motak, hartzaileak, eremua... dauden ezaugarrietara eta beharretara egokitzeko. Horrela, gure jokabide-kodeak haurrak, erakundea eta langileak egoera edo portaera desegokietatik hobeto babestu ahal izatea bermatuko dugu.

Nolanahi ere, **erakundea da plan bat sortzeko azken arduraduna, ahal duen neurrian bermatzeko** adingabe bati ez zaiola ezer txarrik gertatuko bere jarduera, programa edo zerbitzuetako batean dagoen bitartean. Horretarako daude babes-politika, arrisku-mapak egitea, jokabide-kodea, protokoloak... Erakundeak bere gain hartu beharko ditu zabarkeria erakusteak dakartzan ondorio etikoak, emozionalak, sozialak eta baita legalak ere (kasu batzuetan), indarkeria gertatuz gero prebentzio-neurririk ez hartzeagatik, behar bezala ez jokatzegatik edo behar besteko arduraz ez aritzeagatik. Horrela, erakundeak,

-bere zuzendaritza-organoak edo babes-delegatuarekin ordezkaturako organo kudeatzaileak- ezarriko du langileek jarraitu beharreko jokabide-kodea, eta jarraipenaren ebaluazioa egingo du.

PRESTAKUNTZA BARNE.

Prestakuntza-plan bat egin gabe, jokabide-kode bat ezartzeak ez du zentzu handirik; izan ere, hura bete behar duten pertsonak ez dituzte kontuan hartuko haren zentzua, inplikazioa eta beharra. Hala, beharrezkoa izango da prestakuntzak egitea babesari eta tratu onari buruz, norberaren babes-politikari buruz eta segurtasunean laguntzarekin lotutako lanbide-gaitasunei buruz.

Ildo horretan, **garrantzitsua da gaitasun horien azterketa argia izatea, horri buruz dauden prestakuntza-premiak antzematea, prestakuntza-premien diagnostikoan (DNF) eta horren ondoriozko antolaketa-prestakuntzako planean sartzea.**

Prestakuntzak gure erakundeko pertsona guztiak hartu behar ditu kontuan, haur eta nerabeak eta haien familiak barne. Eta bertan jokabide-kodeari buruzko prestakuntza espezifikoak sartu beharko dugu, pertsona guztiek kodearen esanahia eta inplikazioa ulertzen dutela bermatuz.

Komenigarria da jokabide-kodeei buruzko prestakuntza (eta babes-politikari buruzkoa, oro har, eta oinarritzko eskumenak) erakundeko harrera-planarekin batera egitea, eta aldian-aldian freskatzea, etengabeko prestakuntzarekin eta kontraste-espazioekin edo gainbegiratzearekin.

SOZIALIZATUA.

Funtsezkoa da ezartzen dugun jokabide-kodea ezaguna izatea eta "sozializatzea". Sinadurak eta betetzeak "lortzen" dituen pertsonentzat, baita entitatearekin zerikusia duen edozein pertsonarentzat, kolaboratzen dugun eragile eta erakundeentzat, laguntzen ditugun hau eta nerabeentzat, haien familientzat, komunitatearentzat ere.

Komunikazio eta sozializazio horretarako, hainbat formatu eta aurkezpen-bide erabil ditzakegu, pertsonak sinatu beharreko "dokumentu formalak" haratago. **Hartzaileen rolera, adinetara, informazioa prozesatzeko kanal desberdinetara...** egokitu ahal izango gara.

Informazio-orriak, diptikoak, azalpen-bideoak, infografiak, podcastak, komikiak, ipuinak... erabiliko ditugu, baimendutako eta baimendu gabeko oinarritzko jokabideak gogoratzeko. Hizkuntza hurbila eta irakurterraza erabiliko dugu, irisgarria, piktogramaduna... ingurune seguru baten barruan **gure lana ulertu, jokabide-kodeak onartu eta konfiantza sortzeko**. Gainera, jokabide-kodea

azaltzeko orduan, lagungarria izan daiteke adibideak jartzea, hainbat egoera azaltzea (testuinguru bakoitzaren arabera), esperientziak gogora ekartzea...

Horrekin lotuta, gogorarazi behar dugu beharrezkoa dela gurasoei, haur eta nerabeen legezko tutoreei, zentro laguntzaileetako arduradunei, administrazioei edo erakunde finantzatzaileei **informazioa ematea eta haiengandik baimenak jasotzea...** haur eta nerabeei laguntzeko gure zereginari buruz. Horien barruan, gure babes-politikarekin, gure arrisku-mapekin eta jokabide-kodearekin zerikusia duten alderdiak daude, eta informazio edo eskaera horietan sartu behar dira.

ADIBIDEA.- Azken gogoeta horri buruzko adibide batzuek honako hauekin dute zerikusia: familiei datuak eta irudiak erabiltzeko baimenak eskatzea, adingabeekin zuzenean komunikatzeko moduak, lesioen, istripuen edo gaixotasunen aurrean jardutea, haur eta nerabeak jasotzeko baimena duten pertsonak edo etxera modu autonomoan joateko baimenak, irteeretan edo txangoetan ekarri beharreko babes-neurriak, intimitate-espazioetan (komunetan, aldageletan...) jarduteko modua.

GURE ROLAREKIKO KOHERENTZIAN OINARRITUTA.

Haur eta nerabeei laguntzen dieten hezkuntza-figura gisa, tratu onarekin koherenteak diren roletatik eta gaitasunetatik abiatuta egiten dugu gure esku-hartzea, indarkeriarik gabe eta segurtasun afektiboa sortuz. Horretarako, honako prozesu hauek egin behar dira: kontzientzia hartu, eredu pedagogiko egokiak hartu, trebetasunetan eta estrategietan trebatu, geure egiteko modua gainbegiratu eta ebaluatu... Hori guztia jokabide-kodeetan islatu behar da, eta kode horiek koherenteak izan behar dute gure eginkizun "segurtatzailearekin".

Honako gaitasun eta alderdi hauetaz jabetu gaitezke:

21

GAITASUN PROFESIONALA	GALDERA BATZUK
INDARKERIARI BURUZKO KONTZIENTZIA	- Indarkeria bere lehen faseetan aztertuko dugu? - Haur eta nerabeak tratatzeko moduan biolentzia kontuan hartzen dugu? - Nola kokatzen gara indarkeria estrukturalaren edo instituzionalaren aurrean? Berriz biktimizatzen dugu?
AFEKTIBITATEAREN ERABILERA	- Zer afektibitate motatan kokatzen gara haur eta nerabeekin? - Behar bezala zaintzen al dugu afektibitatea harreretan eta agurretan? - Ba al dakigu haur eta nerabeen ondoezaren adierazleak "ikusten"? - Ezagutzen al ditugu afektibitatea prozesatzeko hainbat bide?

EMOZIOEN KUDEAKETA PROPIOA	-Nolakoa da gure autoenpatia emozionala eta enpatia emozional soziala? - Nola helduko diogu haur eta nerabeen krisialdi emozionalari egoera kritikoetan? - Nola egiten dugu emozioen kudeaketa? - Nola laguntzen dugu heterorregulazio emozionala autoerregulaziorantz?
DIZIPLINA EREDUA	- Norantz doa gure autoritate-ereduak? - Segurtasunik eza sortzen dugu autoritarismoarekin, libreki egiten dugu edo gehiegizko babesa egiten dugu? - Atseginak eta irmoak al gara aldi berean diziplinan?
KOMUNIKAZIO-ESTILOA	- Gure komunikazioa entzute enpatikoan eta adierazpen zintzoan oinarritzen da? - Haur eta nerabeekin, edota gure buruarekin ere, "txakal" hizkuntza erabiltzen dugu?
HAUR ETA NERABEEN PARTE-HARTZEA BULTZATZEA	- Begirada "adultozentrista" dugu? - Zein neurritan eta zein dimentsiotan entzuten diegu ahur eta nerabeei? - Nola bultzatzen dugu parte-hartzea eta protagonismoa hainbat mailatan?
GATAZKAK LANTZEKO IKUSPEGIA	- Zer ikuspegi dugu gatazkaz? Beti saihesten ditugu gatazkak edo beti eragiten ditugu gatazkak? - Gatazka bati heltzen diogunean konpontzeko formula darabilgu?
TRATU ONERAKO HEZKUNTZA	- Haur eta nerabeekin egiten ditugun gure jardueretan tratu ona izateko edukiak bultzatzen ditugu? - Baliabideak eta estrategiak ematen dizkiegu babesteko, laguntza eskatzeko, emozionalki lantzeko, indarkeriarik gabeko komunikaziorako, gatazkak kudeatzeko?
SAREKO ETA KOMUNITATEKO LANA	- Sare-lanaren aldeko apustua egingo dugu? Badakigu zer ekarpen egiten duen? - Sarean lan egiteko modu desberdinak bultzatzen ditugu? - Laguntza-sareak sustatzen ditugu pertsonentzat eta haur eta nerabeentzat?
ELKAR ZAINZEA ETA AUTOZAINKETA	- Nola dago gure estresa? - Aztertu al ditugu faktore estresagarri batzuk? - Plan batetik elementu estresagarriak sustatzen ditugu?

HAUSNARKETA: Inoiz pentsatu al duzu kontzienteki edo inkontzienteki rol horietakoren bat hartzen duzun haur eta nerabeekin: “salbatzailea” - “superheroia” - “elefantea ontzi-denda batean” - “pistolari justiziaria” - “lagun itzela” - “limurtzailea” - “nahasmen emozionala” - “heldu aditua”? Horien guztien atzean, gure rola ren kontzeptua, historia emozional propioa, autoestimua, transzendentziaren lanketa, adultzentrismoa, estilo afektiboa... bezalako gaiak berrikusteko beharra ikus dezakegu.

EBALUAZIOA ETA HOBKUNTZAK

Jokabide-kodeak ez dira tresna estankook. Ez da komeni edukia oso modu jarraituan aldatzea (ezjakintasuna, zalantzan jartzea edo motibazioa galtzea ekar litzake), **baina komeni da aldan-aldan funtzionamendua ebaluatzea** eta dagozkion doikuntzak egitea (balidin eta abiatzen bagara nahiko ona den hasierako bertsioetik).

Gomendagarria da (“Zer gertatzen da jokabide-kode bat urratzen denean?” atalean azaldu dugun bezala), protokolo bat aktibatu eta kudeatu ondoren, gure erakundean haurren eta nerabeen eskubideak zergatik urratu diren aztertzea eta jokabide-kodeak eta harekin lotutako prozesuek horretan zerikusirik izan duten berrikustea.

Hala bada, **aztertu beharko dugu zer hobekuntza egin behar ditugun eta nola saihestu dezakegun berriro gerta ez dadin**. Adibidez, ikus dezakegu pertsona bat ez dela behar bezala prestatu, elementu batzuk ez direla ulertzen, testuingurua aldatu egin dela eta jokabide-kodeak ez dituela jasotzen orain gure programetan ematen diren inguruabar batzuk...

Ebaluazio horretatik, dagozkion hobekuntzak egin behar dira, eta sozializatu, eta erakundeko pertsonak prestatu behar dira egindako aldaketa edo hobekuntza horien aurrean.

Gogora dezagun ebaluazio-prozesuetan interesgarria izango litzatekeela langileek, adingabeek, gurasoek eta legezko tutoreek, beste arduradun batzuek eta abarrek datuak, hausnarketak eta ideiak ematea. Guk lagundutako pertsonak egingo duten balorazioa eta **gure autoebaluazioa** garrantzitsuak izango dira. Horretarako, hainbat formula erabil ditzakegu.

VII. ZER DIMENTSIO IZAN BEHAR DITUZTE HAURTZAROARI LAGUNTZEKO JOKABIDE-KODEEK?

Erakundeei laguntzeko prozesuetan jasotzen ari garen galderetako bat da jokabide-kode bati zehazki zer eduki eman behar zaion. Ildo horretan, beharrezkoa da beti espero diren portaeren esparru bat sortzea, indarkeria eta eskubideen urraketa saihesteko eta tratu onaren ikuspegia izateko. Kontuan hartuta, noski, indarrean dagoen legeria (babesari buruzkoa, haur eta nerabeei buruzkoa, lan eta boluntariotza duinari buruzkoa, desgaitasunari buruzkoa, berdintasunari buruzkoa...). Giza Eskubideen eta Haurren Konbentzioaren esparrua izango da, nolanahi ere, esparru gidaria.

Taula honetan, jarraitu beharreko, saihestu beharreko, badaezpada mantendu beharreko eta zenbait "itxurazko" interes-gatazkatan kontuan hartu beharreko jokabideak ezartzeko ideia batzuk jasotzen dira.

DIMENTSIOA	KONTUAN HARTU BEHARREKO ALDERDIAK
HAURREN ESKUBIDEAK ERRESPECTATZEKO JOKABIDEAK.	- Haurren eta nerabeen babesaren, diskriminaziorik ezaren, interes gorenaren eta parte-hartzearen printzipioei jarraitzea. - Dibertsitatea errespetatzea (jatorriari, kulturari, sexualitateari, gaitasunei eta abarri dagokienez), haurren eskubideak muga gisa hartuta. - Berdintasunaren, Ekitatearen eta Justizia Sozialaren aldeko lana. - haur eta nerabeen erritmo desberdinak errespetatzea. - Entzutea eta autonomia sustatzea.
TRATU ONEKO ETA INDARKERIAK GABEKO PORTAERAK	- Indarkeriarik eza forma guztietan (fisikoa, hitzezkoa, emozionala, arduragabekeria, sexuala eta bestelakoak; digitala...) - Indarkeria instituzionala eta berriz biktimizatzea gure roletik arintzeko berrikuspena. - Kontzientzia izatea kamuflatutako indarkeria-moduak saihesteko: komunikatzeko, zigorrak erabiltzeko, txantxa jakin batzuk egiteko, ziklo-igarotzerako erritual jakin batzuk sartzeko, berdinen arteko gatazkak alde batera uzteko, laguntza-baliabiderik eta sare eraginkorreko lanik ez emateko,... - Kontzientzia falta eta erreakzionatzeko gaitasuna eragiten duten egoerak saihestea (substantzien kontsumoa, gaixotasunak...)

ENTZUTEKO ETA KOMUNIKATZEKO PORTAERAK	- Egoera txarrak entzuteko prestasuna erakustea. Komunikazio-formulak. - Indarkeriaren adierazleak erabiltzea. - Indarkeriaren detekzio, susmo, errebelazio eta abarren aurrean komunikatzeko eta jakinarazteko betebeharra, eta prozedura eta protokoloen jarraipena (barne- eta kanpo-mailan)
ARRISKUEN MAPAK PREBENITZEKO PLANA	- Jardueren, programen, ekintzen eta abarren arrisku-mapak egitea. - Plan batekin aurreikustea eta arrisku fisiko eta emozionalen aurrean neurriak hartzea. - Arrisku-mapak eguneratzea. - Informazio egokia ematea eta familiei baimen egokiak eskatzea.
LANGILE SEGURUA KUDEATZEKO PROZESUA	- Eskatutako dokumentazioa ematea (ziurtagiri negatiboak sexu-delituen aurrekariengatik) - Babes eta tratu onari buruz proposatutako prestakuntzetan parte hartzea.
PORTAERA ARDURATSUAK PERTSONEN ARTEKO ESPAZIOETAN ETA INTIMITATEA PARTEKATZEN DEN GUNEETAN	- Haur eta nerabeekin eta helduen arteko errespetuzko portaerak. - Banakako edo taldeko espazioetan arretaz eta errespetuz jokatzeko (tutoretzak, etxeko bisitak, etxeko bizikidetzak, gaua igarotzea, komunikazio-espazioak...). - Intimitate-eremuetan (komunetan, aldageletan...) arretaz eta errespetuz jokatzeko. - Haur eta nerabeek duten sexu-esfera saihestea. - Afektibitate seduktorea duten alderdiak berrikustea edo saihestea, hezkuntza-ekintzatik kanpo geratzea, hezkuntza-helbururik gabeko opariak ematea...
DATUAK ETA IRUDIAK BABESTEAREKIN ETA ERABILTZEAREKIN BAT DATOZEN PORTAERAK	- Datuak Babesteko Legea errespetatzea. - Informazioaren konfidentzialtasuna behar bezala erabiltzea. Oro har, eta bizitza "laborala" - familiakoa edo komunitarioa partekatzen denean. - Irudiak erabiltzeko baimenak eskatzea legezko tutoreei. - Sare sozialetan, memorietan edo beste hedapen-espazio batzuetan haur eta nerabeen irudiak modu egoki eta hezkuntza-zentzuarekin erabiltzea. - Erakundearen sare sozialetan irudien sharenting-arriskuak minimizatzea.

VIII. JOKABIDE-KODEEN DISEINUAN ETA KONTRASTEAN PARTE HARTZEA

Hainbat ataletan aipatu dugu haur eta nerabeen parte-hartzea sartzeko beharra eta eskakizuna. Funtsezko **helburua eta tresna** dira gure hezkuntza-arloko esku-hartzean eta gure politikaren garapenean, haurrak eta nerabeak gure testuinguruan seguru egon daitezen.

Parte-hartzea **entzutearekin** hasten da, eta honako hauek lortzera bideratu behar da: **informazio garrantzitsua** eskuratu ahal izatea, egungo edo etorkizuneko eguneroko bizitzako zenbait alderdiri buruzko **erabakiak hartu** ahal izatea, **pentsamendu kritikoari bidea** aurkitu ahal izatea eta **komunitatean nolabaiteko protagonismoa eta aldaketa-ekintza lortu** ahal izatea. Izan ere, besteak beste, hezkuntza-proiektu edo -programen, jarduera edo ekintza zehatzen, erakundearen beraren plan edo prozesuen eta ekintza komunitarioaren diseinuan, gauzatzean, ebaluazioan eta abarretan parte hartzea bultzatzea dezakegu.

Jokabide-kodeak laguntzen ditugun haur eta nerabeentzako segurtasuna sortzeko tresna bat dira. Segurtasuna autonomia, inplikazio, eta gaitasunarekin erlazionatzen da. Hortik:

- **Entzutea eta parte hartzea** kodeetan jarraitu beharreko jokabideen parte izan behar dira.

- **Kodeak berak** haur eta nerabeen **ekarpenez kontrastatu eta elikatu behar dira**.

Azken alderdi horri dagokionez, hainbat formularen bidez parte hartzera bultzatzea dezakegu. Seguruenik, tresna eta adibide sistematizatu eta idatzi gehiago izatea gustatuko litzaiguke. Hori horrela izanik, erakundeok esperientziak partekatzen ditugu jardunaldietan, gidetan, eskuliburuetan... Gainera, gure errealitatera egokitutako baliabideak sortzea da interesgarriena, haurtzarolari berari nola egin daitekeen galdetuz.

Nolanahi ere, diagnostiko-galdetegiak, tailerretan lan egiteko dinamikak, eztabaida-taldeetan lankidetzan aritzeko elementuak, entzuteko taldeetako prozesuak, haurtzaroko kontseiluak, batzordeak... erabil ditzakegu. Material didaktiko egokitua, hurbila eta (oso garrantzitsua!) ez oso zaila.

Jokabide-kodearen diseinuan edo ebaluazioan izango den inplikazio hori ez da isolatuta izan behar. Eta indarkeriarik ezari buruzko sentsibilizazio- eta lan-plan baten barruan egon beharko da.

ADIBIDEA. Formula interesgarri bat haurtzaroko kontseiluak dira. Eta, bereziki, kontseilu heterogeneoak eta belaunaldien artekoak, non adibidez, amak, aitak, agenteak, haur eta nerabeak... lankidetzan aritu eta lana aberastu ahal izango duten. Nolanahi ere, haurtzaroko kontseilua partaidetza-organo oso erabilgarria da, eta jakin badakigu parte hartzea formula irekiagoez, zabalagoez eta egunerokoagoez elikatu behar dela, laguntzen dugun haur eta nerabeen taldearekin.

IX. ZER GERTATZEN DA JOKABIDE-KODEAK BETETZEN EZ DIRENEAN?

Inplikaturako pertsona batek jokabide-kodea haustea beti da hausnarketarako, **azterketarako eta neurriak abian jartzeko une kritiko bat.**

Hori gertatzen denean, gure proiektuan egoera horretarako ezarritako prozedurari jarraituko diogu. Prozedura horretan, jakinarazpen bat egingo zaio erakundeko babes-delegatuari edo ongizateko koordinatzaileari. Betetzen ez duen pertsona hori balitz, zuzendaritzako norbaiti jakinaraziko litzaioke (hori protokoloetan definitu behar da).

Komunikazio horren aurrean, komunikazio hori egiten duen pertsonaren konfidentziasuna eta segurtasuna bermatu behar ditugu. Eta tartean dauden pertsona guztien eskubideak errespetatuko ditugu beti.

Gainera, garrantzitsua da pertsonen gogoraraztea beste norbaitek kodea hautsi duela ez jakinaraztea, batez ere eskubide- edo indarkeria-urraketa daudenean, jokabide-kodea ez betetzea dela. **Eta adingabearen interes gorena lehenetsi behar dela beti.**

Indarkeria edo haur eta nerabeen eskubideak urratzea dakarren portaera batekin kodea urratzen denean (erakundeko "barneko" heldu batek indarkeria erabiltzen duenean edo adingabeen eskubideak urratzen dituen), erakundearen barruan diseinatutako prozedura jarraitzeko unea da.

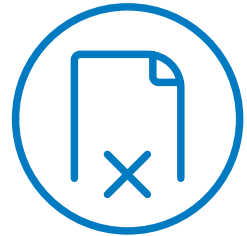
Prozedura horren barruan, dagoen informazioa idatziz jasoko da, eta horretarako dauden administrazio-protokoloekin bat etorriz, agintari eskudunei jakinarazpena egiteko ditugun organoak eta bideak aktibatzeko izendatutako babes-figurari komunikatuko zaio.

Era berean, adingabeari eta haren familiari komunikazioa eta laguntza nola artikulatu ikusiko da, eta agintariek eskatutako planteamenduekin bat datozen beharrezko neurriak hartuko dira.

Haurren eskubideak urratzen dituen pertsona ere adingabea bada, protokoloak aktibatu beharko dira, eta bi adingabeen interes gorena bermatu, eta prozesuan zaindu eta lagundu beharko dira.

Gainera, erakunde gisa, indarkeria egin duen pertsonarekin zer neurri hartu behar dugun baloratu beharko da, haurrak babesteko, eta hezkuntza-mailan gainerako langileekin, haur eta nerabeekin, edo familiekin zer egin edo zer ez egin erabakitzeko. Kasu bakoitzean, egoerarako babes-neurri egokienak zein izan daitezkeen baloratu beharko da.

Batzuetan, jokabide-kodearen baldintzaren bat ez betetzea gerta daiteke, haur eta nerabeenganako indarkeriarik edo eskubide-urraketa egon gabe. Adibidez, arrisku-faktoreak minimizatzea edo babes-faktoreak areagotzea bilatzen duen zuhurtziazko jokabideren bat ez betetzea. Horrela bada, kasu horietarako sortutako prozedura jarraitu beharko dugu gure protokoloen barruan. Era

berean, galdera batzuk planteatu ahal ditugu: zer elementuk huts egin duten, zein neurri hartu ez diren edo behar bezala egin ez diren, eta zer jarraibide ezarri behar ditugun halakorik berriro gerta ez dadin.

Jarraian, hainbat galdera egingo ditugu. Batzuek zentzua izango dute egoera guztietarako, eta beste batzuk gertatutakoaren arabera izango dira.

INFORMAZIOA ETA FORMAZIOA.

- Behar bezala informatu eta formatu al dugu jokabide-kodeaz eta haren zentzuaz? (batez ere babes-politika osoaz)?
- Harrerako prestakuntza eta etengabeko prestakuntza egokia eman al dugu?
- Ba al dugu zalantzei edo bestelako gauzei buruz kontrasterako espaziorik?

LANGILEEKIKO PROZESUAK, ORO HAR.

- Langileak hautatzeko prozesu onak egiten ari gara?
- Zer gehiago hartu beharko genuke kontuan langileak hautatzeko eta hartzeko prozesuetan?
- Langileak hautatzeko irizpide onak erabiltzen ditugu? Langileen gaitasunak ebaluatzeko espazioak eta tresnak badaude?
- Behar den prestakuntza behar bezala bultzatzen ari gara?
- Hori guztia kontuan hartzen al dugu gure barne-araudiaren barruan? Pentsatu dugu zigorrik? Gertatzen diren egoera zehatzetan badugu aholkularitza-biderik?

BERRIKUSPENA.

- Jokabide-kodea, bere edukiak eta formulazioa berrikusi al ditugu?
- Agertzen ari diren zalantzei buruz, idazketan edo prestakuntzan hobekuntzak sartu ditugu?
- Ebaluazio horretan parte hartzen al dute langileek (autoebaluazioa), haur eta nerabeek, gurasoek?
- Jokabide-kodearekin erabiltzen al dira beste tresna batzuk, hala nola, arrisku-mapa osagarriak?

HEZKUNTZA-NEURRIAK.

- Tratu ona emateko, beharrezkoa al da babes-prestakuntza edo gaitasunak garatzeko prestakuntza gehiago?

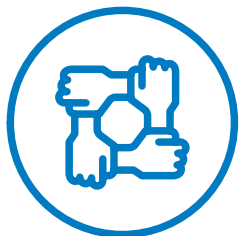
- Beharrezkoak al dira hezkuntza-lana kontrastatzeko eta gainbegiratzeko espazio gehiago?
- Pertsonak laguntza gehiago behar dute beren zereginetarako?
- Estresaren aurrean, neurri gehiago hartu behar al dira arrisku psikosozialen inguruan?

ZIGORRAK

- Beharrezkoa al da zigorrak ezartzea? Zeintzuk?
- Pertsonak ba al du interbentziorako profil egokirik haur eta nerabeen eskubideen ikuspegitik, eta jarrai al dezake?
- Zer kautela-neurri edo behin betiko neurri hartu behar dira ematen diren prozesuekiko koherentzian?
- Nola datoz bat zigor-neurriak babesari, lanari eta haur eta nerabeei buruzko legeriarekin?
- Horretan guztian ikuspegi errestitutiboa sartzen dugu? Nola egiten dugu?

X. JOKABIDE-KODEAK ETA IKUSPEGI KOMUNITARIOAREKIKO KOHERENTZIA.

Gure ustez, indarkeria ez da justifikagarria, eta bere prebentzioan lan egin behar dugu. bertan ikuspuntu "indibidualetik" lan egitea interesgarria da, baina askoz garrantzitsuagoa eta eraginkorragoa da ikuspegi komunitario eta ekologiko batetik egitea. **Eredu komunitariotik haur eta nerabeen sustapenak, prebentzioak, haudemateak eta laguntzeak hartzen dute zentzu eta eraginkortasun sakonago bat.**

Ikuspegi komunitarioak, oro har, komunitate baten bizi-baldintzak hobetzea ez ezik, komunitate horren protagonismoa ere badu helburu, komunitate horrek berak zehaztuko baititu bere helburuak. Pertsonen potentzialtasunak, trebetasunak eta baliabideak, oro har, eta elkarrekiko harremanak balioetsiz, eta, laguntzeko, elkar zaintzeko, gizarteratzeko eta parte hartzeko sare afektiboak sortuz. "Kanpoko" edo eragile "formaleen" funtzioa, hain zuzen ere, elkartzeko eta parte hartzeko aukerak eta nolabaiteko laguntza sustatzeko izango da, baina ez dira protagonistak izango.

Ikuspegi komunitario batetik lan egiteak hainbat dimentsio izan ditzake. Adibidez:

- Pertsonen **hezkuntza-laguntza ematea**, beren komunitatearekiko harremanean **dimentsio sistemikoa** eta komunitatean izan dezaketen **protagonismoa** kontuan hartuta.
- **Pertsonak zainketa- eta laguntza-sare afektiboetan** elkarlotzea ahalbidetuko duten proposamenak sustatzea, segurtasun- eta garapen-faktore gisa.
- Pertsona, talde edo kolektibo batzuk komunitatearen parte direla sentitzea ahalbidetzen duten faktoreak sustatzea, baldin eta, hainbat arazo sistemikoengatik, kalteberatasun egoeran gera badaitezke, **inklusiorako, berdintasunerako, ekitaterako eta justizia sozialerako elementuak bultzatuz.**
- Pertsonen, eragileen, erakundeen, auzotarren, administrazioen eta abarren artean diziplina **anitzeko eta diziplinarteko sare-lanaren** ikuspegia txertatzea, helburu komun bat eta eraginkortasun handiagoa sentitzeko garapen pertsonal eta komunitarioko prozesuetan.

30

Haurrak eta nerabeak ikuspegi horretatik babesteak garrantzi eta eragin handia du. Hona hemen, horri buruzko zenbait gogoeta:

- Komunitatea haurtzaroaren eta nerabezaroaren aurkako indarkeriak sortzen diren espazioa da, baina era berean, bertan **aukera ematen da hori saihesteko, detektatzeko eta hori gertatzen denean laguntzeko.** Garrantzitsua da ikustea sentsibilizazioa eta tratu onaren **sustapena** (oro har eta haurtzaroa) nola konekta daitekeen pertsonen, taldeen, batzordeen, elkarteen, auzoetako plataformen, barrutien, herrien eta abarren ekimenekin.

- Azken horri dagokionez, **komunitatea eremu natural bat da, non “formala eta ez-formala”** elementuak sarean lan egiteko aurkitzen diren. Honek plangintza- eta jarduketa-prozesu eraginkorrak egiteko aukera ematen du, **non haurren protagonismoa errazago sar daitekeen**.

- Komunitatearen barruko harremanari esker, **baliabideak, tresnak, praktikak eta abar modu orekatuan parteka eta erabil daitezke**, eta laguntza teknikoak egon daitezke zenbait unetan.

- Gainera, sareko lana ikuspegi komunitario batetik egiteak, behar bezala egiten denean, **bakardade-sentsazioa murrizten du**, nolabaiteko estresa murrizten duen faktorea da, lana ordenatzen du, prestakuntza eta jardunbide egokien trukea finkatzea ahalbidetzen du eta esku-hartzeen efektu batzuk neutralizatzen ditu.

Esan dezakegu jokabide-kodearen prestaketan ikuspegi komunitario bat sar daitekeela, zentzurik sakonenean. Ikus dezakegu nola proiektatu eta azpimarratu begirada hori **gure babes-politikaren edukietan** eta jokabide-kodean jarraitu beharreko portaeretan; **jokabide-kode komunak sor ditzakegu**, erkidegoko erakunde formalen eta ez-formalen **artean partekatuak edo kontrastatuak**; horri buruzko praktikak truka ditzakegu; erakundeei esan diezaiekegu beren babes-jokabideen jarraibideak berrikus ditzaten; **sentsibiliza ditzakegu** eragileak, bizilagunak, familiak, haur eta nerabeak... **gure kodeak partekatuz** (baita maila digitalean ere); **komunitateko pertsoneri** eska diezaiekegu horiek kontrastatzeko edo ebaluatzeko, jokabide-irizpide jakin batzuei ekin diezaiekegu **beste eragile, baliabide edo enpresa batzuekin batera** egiten diren **jarduera komunetan...**

OHARRA: Egin behar dugun gogoeta bat: zer arrisku-mapa, zer jokabide-kode, zer protokolori jarraituko diogun eta nork hartuko duen horren ardura haur eta nerabeekin hainbat erakunderen artean jarduera bateratuak egiten ditugunean. Halaber, haurrak eta nerabeak babesteko politika beste erakunde, enpresa edo administrazio batzuekiko hitzarmen, akordio eta lankidetzaz-esparruetara eramateko modua, eta ea erakunde, enpresa edo administrazio horiek arriskuen analisiari, babeserako prestakuntzari, kodeei eta abarri buruzko erreferentziak dituzten, edo kontuan hartuko dituzten.

XI. JOKABIDE-KODEAK LANTZEKO EREDUA.

Gure jokabide-kodea egiteko, zenbait eredu eta txantilo har ditzakegu kontuan, edukiak aztertzeko. Horietako bakoitzerako, jarraitu eta saihestu beharreko jokabideak ezarri ahal izango ditugu, eta, lagungarria bada, jarraitu edo ez jarraitu beharreko zuhurtziazko jokabide-multzo bat (bloke hau lagungarria bada).

Nolanahi ere, gida honetan planteatu dugun bezala, zehaztapena hainbat faktoreren arabera izango da, hala nola laguntza-eremuaren, irismenaren, lortu nahi dugun xehetasun-mailaren eta abarren arabera, betiere argi izanik indarkeriarik ezarekin eta segurtasunarekin laguntzeko behar adinako esparrua ematen duten jokabideak agertu beharko direla.

Jarraian, taula bat partekatuko dugu zenbait elementu orientagarriekin, lagungarri izan daitekeelakoan:

DIMENTSIOA	ELEMENTUAK	JARRAITU	SAIHESTU	GOGORATU
HAURREN ESKUBIDEEKIKO ERRESKETUA ETA INDARKERARIK EZA	EZ indarkeria-motak			
	Igualdad, no discriminación, equidad, justicia			
	Autonomia			
	Parte-hartzea			
	Interes gorena			
	Aniztasuna			
	Erritmoak			
ARRISKUEN ETA NEURRIEN AZTERKETA	Arrisku-mapak			Gogoratu helburua dela indarkeriarik eza, eskubideen errespetua, segurtasuna eta haurren interes gorena.
	Arrisku fisikoak eta emozionalak			
	Osasun-arreta			
	Neurriak eta mapak berriz eguneratzea			
ENTZUTEA ETA KOMUNIKATZEKO ETA JAKINARAZTEKO BETEBEHARRA	Komunikazio- eta salaketa-formulak entzutea			Jarraitu edo saihestu beharreko jokabide batzuek zerikusia izan dezakete arrisku-faktoreak murrizteko eta babes-faktoreak igotzeko, eta gure lanbide-rolarekin koherente izan daitezke.
	Indarkeriaren adierazleak			
	Errebelazioak entzuteko ikuspegia			
	Jakinarazteko betebeharra			
	Protokoloak ezagutzea eta erabiltzea			
PERTSONA ARTEKO HARREMANETARAKO ETA INTIMITATERAKO ESPAZIOAK	Banakako/taldeko harreman zuzeneko espazioak			Adibideren bat, iruzkinen bat, zehaztasunen bat, itxurazko "talkaren" berrikuspenen bat sar daitezke.
	Hau eta nerabeei-familiei komunikatzeko eta informazioa emateko formulak			
	Gauak, etxeak, garraioa			
	Higienea, komunak, aldagelak			
DATUEN ETA IRUDIEN BABESA	Datuak eta irudiak erabiltzeko baimenak			
	Memorietan, RRSSetan eta bestelakoetan irudiak erabiltzea			
LANGILEAK KUDEATZEKO PROZESUAK	Babesari buruzko prestakuntza			
	Hautaketan eta eguneratzean dauden ziurtagiriak eta dokumentuak			

XII. ONDORIOAK.

Haurrak eta nerabeak babestea adingabeei hainbat eremutan laguntzen diegun **helduen erantzukizuna da**. Bereziki, adingabeekin esku hartzeko jarduerak egiten edo partekatzen ditugun erakundeek eta komunitatearen barruan. Horren baitan sartzen da indarkeriarik ezarekin laguntzea, haur eta nerabeei tratu ona emateko hezteak, arreta eskaintzea, hautematea, komunikatzea eta behar bezala laguntzea, indarkeria edo eskubideen urraketa gertatzen bada.

Jokabide-kodeak baliabide bat dira, tresna bat, haur eta nerabeentzako ingurune seguruak indartzeko planak abian jartzen eta indartzen laguntzen digun tresna bat. Pertsona helduei kontzientzia hartzerak eta tratu onarekin eta indarkeriarik ezarekin koherente jokatzera behartzen gaituzte. Nolanahi ere, testuinguru zabal baten parte dira, non erakundeek kultura babeslea sortu behar dugun, hainbat prozesuekin: kontzientzia, prestakuntza, gaikuntza, baliabide gehiago sortzea... Horretarako, haurren eta nerabeen parte-hartzea izango dugu. Horrela bakarrik izango dute kodeek zentzua, atxikimendua, jarraipena eta orokortze eraginkor bat.

Ikuspegi komunitarioa izango da, zalantzarik gabe, horretarako eredu egokia. Gure erakundearentzat plan "isolatu" bat izatea ekimen ona izango da, eta garrantzitsu bihurtuko da, tratu oneko kultura komunitarioa elikatzen laguntzen dugun heinean. Gaur egun, horrek are esanguratsuagoa dirudi.

Bidegintzak eta EDE Fundazioak **Tratu on programa** garatu dute, haur eta nerabeentzako ingurune seguruetan sentsibilizatu, aholkatu eta prestatzeko, ikuspegi komunitario horretatik horri buruzko prozesuak errazteko helburuarekin. Administrazioei, gizarte-erakundeei, ikastetxeei, guraso-elkarteei, aisialdi-taldeei, klubei, enpresei eta babesaren eta tratu onaren arloan hausnartzeko eta aurrera egiteko interesa duen edozein esparruri zuzendutako programa da.

Informazio gehiago eta baliabide pedagogikoak gure webgunean daude: www.tratuon.org

XIII. BIBLIOGRAFIA INTERESGARRIA

- Tratuon. Bidegintza S.Coop y Fundación EDE. (2024) Webinar Entornos Seguros y Códigos de Conducta. <https://tratuon.org/recursos/>
- Tratuon. Bidegintza S.Coop y Fundación EDE. (2023) Webinar Educar en Derechos de la Infancia. <https://tratuon.org/recursos/>
- Tratuon. Bidegintza S.Coop y Fundación EDE. (2023) Webinar Acogidas y Despedidas desde la afectividad. <https://tratuon.org/recursos/>
- Tratuon. Bidegintza S.Coop y Fundación EDE. (2023) Guía de Elementos de Seguridad en el diseño de espacios físicos con Infancia. https://tratuon.org/wp-content/uploads/2024/02/TRATU_ON_Guia_Elementos_de_Seguridad_para_el_diseno_de_espaciosparainfancia.pdf
- Tratuon. Bidegintza S.Coop y Fundación EDE.(2022-2023)Infografías diversas sobre Entornos Seguros para la Infancia y Adolescencia. <https://tratuon.org/recursos/>
- BBKFAMILY. (2021) Jornadas sobre Buen trato a la Infancia <https://bbkfamily.bbk.eus/es/talleres-y-jornadas/>
- Bidegintza S.Coop. (2021) Voces de personas adultas sobre el Buen Trato a la Infancia. <https://bit.ly/32Jl2gH>
- Bidegintza S.Coop. (2022)48 preguntas y algunas respuestas sobre Entornos Seguros para la Infancia y Adolescencia. <https://tratuon.org/wp-content/uploads/2023/01/48PREGUNTASYRESPUESTASENTORNOSSEGUROS.pdf>
- V.V.A.A. (2021) Guía sobre la Ley Orgánica de Protección Integral a la Infancia y Adolescencia frente a la Violencia. <https://plataformadeinfancia.org/documento/guia-ley-organica-proteccion-infancia-y-adolescencia-frente-a-violencia/>
- Aldeas Infantiles- Espirales C.I. (2018) La promoción de entornos seguros y protectores https://aldeasinfantiles.org.uy/sites/default/files/media/2021-07/Entornos_Seguros_EspiralesCI.pdf
- UNICEF- Espirales C.I. (2022) Ver para proteger. <https://www.unicef.es/sites/unicef.es/files/communication/guia-ver-para-proteger.pdf>
- Keeping children safe. Desarrollando políticas y procedimientos de protección infantil. <https://www.keepingchildrensafeglobal/wp-content/uploads/2020/02/KCS-Developing-Child-Safeguarding-200218.pdf>
- Plataforma de Infancia. (2024) Guía práctica para la regulación autonómica de la figura del delegado o delegada de protección en el ámbito del ocio y tiempo libre. https://www.plataformadeinfancia.org/wp-content/uploads/2024/10/Toolkit_GuiaDelegadoProteccionOcioyTiempoLibre_POI.pdf

- Plataforma de Infancia. (2022) Especificación UNE 00702022 <https://www.recursosinfancia.org/wp-content/uploads/2023/12/INFOGRAFIA-ESPECIFICACION-UNE-0070-2022.pdf>
- Save The Children (2022) Generación de Entornos Seguros en entidades sociales. <https://www.savethechildren.es/sites/default/files/2022-12/SCE%20Manual%20de%20consulta%20-%20Generaci%C3%B3n%20de%20entornos%20seguros%20en%20entidades%20sociales.pdf>
- Consejo Superior de Deportes (2018). Estándares de calidad para crear espacios seguros y protectores en el ámbito del deporte. <https://bienestaryproteccioninfantil.es/estandares-de-calidad-para-crear-espacios-seguros-y-protectores-para-los-ninos-ninas-y-adolescentes-en-el-ambito-del-deporte/>
- UNICEF (2021) Protección a la Infancia desde el entorno escolar. https://www.observatoriodelainfancia.es/ficherosoia/documentos/7646_d_unicef-educarecomendaciones-proteccion-infancia-entorno-escolar.pdf